

چنبره انگلیس بر سر سفره نفت ایران

تأخیر و تیر بازرگان انگلیسی در عملی کردن مفاد قراردادش (۱۸۸۹ م)، باعث لغو حق انحصاری وی در «استخراج کلیه معادن ایران از جمله نفت» شد. ویلیام ناگش داری سرمایه‌دار انگلیسی، در سال ۱۹۰۱ م نمایندگان به تهران فرستاد. پس از مخالفت مظفرالدین شاه، نمایندگان داری با امین السلطان صدراعظم وارد مذاکره شدند و با پرداخت رشوه و نیز سوءاستفاده از ساده‌لوحی مقامات، در نهایت قرارداد داری در ماه مه همان سال به امضاء رسید. براساس این قرارداد، امتیاز استخراج و بهره‌برداری از نفت در سراسر ایران به استثنای ایالات شمالی (برای پیشگیری از مخالفت روس‌ها) به مدت ۶۰ سال به داری واگذار شد. هم‌چنین داری متعهد شد سالیانه مبلغ ۲۰ هزار لیره وجه نقد و معادل همین مبلغ از سهام شرکت و نیز ۱۶ درصد از منافع خالص خود را به دولت ایران بپردازد. این امتیاز به نوعی، در زمان رضاخان (۱۳۱۲ ش) موسوم به قرارداد ۱۹۳۳ م) به تصویب مجالس رسید که البته مفاد آن بیشتر از گذشته، به ضرر ایران بود. در نهایت ملی شدن صنعت نفت در سال ۱۹۵۱ م (اسفند ۱۳۲۹ ش) که نتیجه قیام مردمی و رهبری روحانیت آگاه بود به حضور مستقیم استعمارگری انگلستان در شریان نفتی ایران خاتمه داد.

